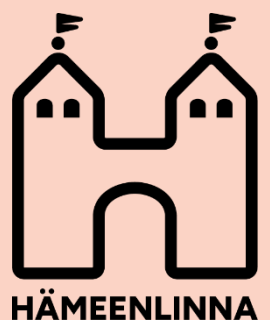

Kulttuuri- ympäristöselvitys

Härkätie 26

Hämeenlinnan kaupunki / kaavoitus

20.5.2026

Sisällys

1.	Johdanto	1
2.	Alueen rakentuminen.....	3
3.	Tontin rakentuminen	7
3.1.	Piha	8
3.2.	Päärakennus	11
3.3.	Talousrakennus 1.....	13
3.4.	Talousrakennus 2.....	15
4.	Päätelmät	16
5.	Lähteet.....	17

1. Johdanto

Työn tausta ja tarkoitus

Selvitys laaditaan Härkätie 26 asemakaavamuutoksen tausta-aineistoksi. Kaavamuutoksen tarkoituksena on tontin lohkominen kahteen osaan, jonka yhteydessä osoitetaan rakennusoikeudet ja -alat, sekä osoittaa kulkuyhteys perimmäiselle tontille. Selvityksen tarkoituksena on kartoittaa suunnittelualueen historia ja erityispiirteet.

Selvityksen rajaus ja sijainti

Selvitysalue rajautuu asemakaavamuutoksen 2659 Härkätie 26 mukaisesti. Selvitysalue sijaitsee Hämeenlinnassa Ojoisten 11. kaupunginosan korttelin 26 tontilla 417. Etäisyys keskustaan on noin 2 kilometriä. Kiinteistö rajautuu etelässä Härkätiehen ja pohjoisessa, idässä ja lännessä pientalotontteihin.

Kuva 1. Selvitysalueen sijainti ympyröity karttakuvassa punaisella.

Kuva 2. Kaupunkikarttaote alueesta. Suunnittelualue rajattu punaisella.

Tutkimusaineisto ja menetelmät

Tutkimusaineisto painottuu kirjallisiin lähteisiin ja arkistolähteisiin. Tutkimuksen aikana tehtiin yksi kohdevierailu toukokuussa 2026. Rakennusten alat ja valmistumisajankohdat on poimittu arkistotiedoista ja kiinteistörekisteristä. Rekisteritiedoissa voi esiintyä puutteita ja epätarkkuutta. Kirjalliset lähteet koostuvat arkistotiedoista, paikkatiedosta sekä jo tehdyistä selvityksistä ja inventoinneista. Lisäksi selvityksessä on hyödynnetty historiallisia ilmakuvia. Hämeenlinnan kaupunginarkistossa ei ollut selvitysalueen rakennuskohtaisia tietoja, joten arkistoaineisto koostuu lähinnä vanhoista kartoista.

Työn toteutus

Selvitystyö on toteutettu Hämeenlinnan kaupungin omana työnä kaavoitusyksikössä asemakaavaprosessin yhteydessä keväällä 2026. Selvitystyön on kokonaisuudessaan laatineet Jenna Ylhäinen ja Leena Järveläinen.

2. Alueen rakentuminen

Kaupunginosa Ojoinen on muodostunut paikalla aikanaan olleen Ojoisten tilan maille, jolla on oletettavasti sijainnut myös kyläalue. Varhaisimmat kirjalliset tiedot Ojoisten tilasta on 1300-luvulta, jolloin tilan omisti Matti Ojainen. Tila muutettiin linnan karjakartanoksi keskiajalla. Hämeen Härkätie kulki Ojoisten kartanon peltojen kautta jo keskiajan lopulla. Tämän tien varteen, kartanon läheisyyteen, olivat torpparit rakentaneet talojaan. Ojoisten ja Saaristen latokartanoiden isojakoon liittyvässä kartassa vuodelta 1778 paikalla, jolla suunnittelualue sijaitsee, on kirjaus ”Leppää ja yksittäispensaita kasvava kivinen mäki”. Leppä oli tyypillinen puulaji asutuksen läheisille metsiköille, sillä se ei maistunut laiduntavalle karjalle.

Kuva 3. (vasemmalla) Topografiakartta vuodelta 1926. Lähde: Maanmittauslaitos.

Kuva 4. (oikealla) Ilmakuva vuodelta 1932. Lähde: Maanmittauslaitos

Suunnittelualueen päärakennus on rekisteritiedon mukaan valmistunut vuonna 1924. Talon kahdesta talousrakennuksesta pienempi on valmistunut vuonna 1924 ja suurempi puolestaan vuonna 1927. Näiden lisäksi alueen pohjoisnurkkaan sijoittuu ajoittamaton kevytrakenteinen varasto tai muu suoja. Maasto-/ topografiakartassa vuodelta 1926 suunnittelualue ja sen viereiset rakennuspaikat on merkitty rakennetuiksi. Nämä rakennuspaikat sijaitsivat Ojoisten kartanon pohjoispuolella metsäkumpareen ja peltoalueen saumalinjassa. Asutus on sijoittunut rinteiden reunamille. Ilmakuvassa vuodelta 1932 tilanne on vastaava kuin kartassa, joskin alueen puusto on niin vähäistä, ettei sitä voida luonnehtia metsiköksi.

Kuva 5. (vasemmalla) Topografiakartta vuodelta 1945. Lähde: Maanmittauslaitos.

Kuva 6. (oikealla) Ilmakuva vuodelta 1939. Lähde: Maanmittauslaitos.

Ilmakuvassa vuodelta 1939 hahmottuu rakennuspaikkojen luoteisrajalle tielinja. Päärakennukset ovat sijainneet tämän tielinjan tuntumassa, talousrakennukset tonttien keskivaiheilla ja hyötypuutarhat nykyisen Härkätien puolella. Tielinja on piirretty myös vuoden 1945 topografiakarttaan ja vielä vuoden 1952 ilmakuvassa tielinja hahmottuu. Nykyisin tätä tielinjaa ei enää ole. Ilmakuvasta nousee keskeiseksi myös tielinjan mukainen puurivistö tai -rivistöt. Puurivistö on mahdollisesti istutettu nimenomaan tietä reunustamaan. Kyseinen kuusirivistö on ollut hahmotettavissa selkeänä aina suunnittelualueen pohjoispuolen rakentumiseen asti.

Kuva 7. (oikealla) Ilmakuva vuodelta 1952. Lähde: Maanmittauslaitos.

Kuva 8. (vasemmalla) Ilmakuva vuodelta 1967. Lähde: Maanmittauslaitos.

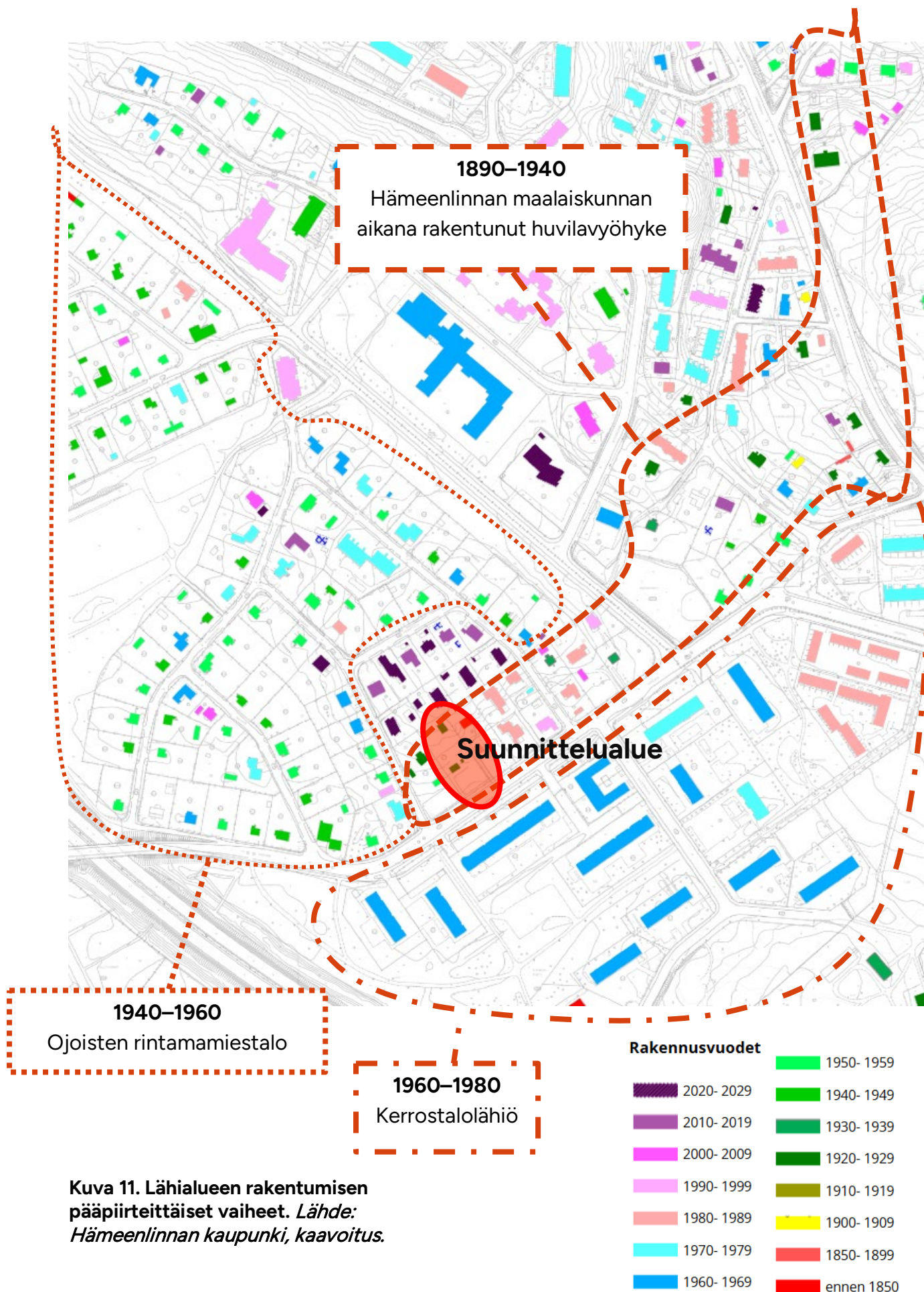
Varhaisimmista ilmakuvista hahmottuu Hämeenlinnan maalaiskunnan aikana rakentunut Puistomäkeen jatkuva huvilavyöhyke. Lähiympäristö alkoi hiljalleen rakentua 1940-luvulta alkaen, kun suunnittelualueen pohjois- ja länsipuoli kaavoitettiin rintamamiestaloja varten. Ojoisten rintamamiestaloalue rakentui verrattain hitaasti 1940- ja 1950-luvuilla, osan tonteista valmistuessa vasta 1960-luvulla. Alue ei näin ollen ole aivan niin yhtenäinen kuin rintamamiestaloalueet tyypillisesti ovat. Suunnittelualueen kaakkoispuolelle rakentui kerrostalolähiö palveluineen pääosin 1960-luvun loppupuolella.

Kuva 9. (vasemmalla) Ilmakuva vuodelta 2001. Lähde: Maanmittauslaitos.

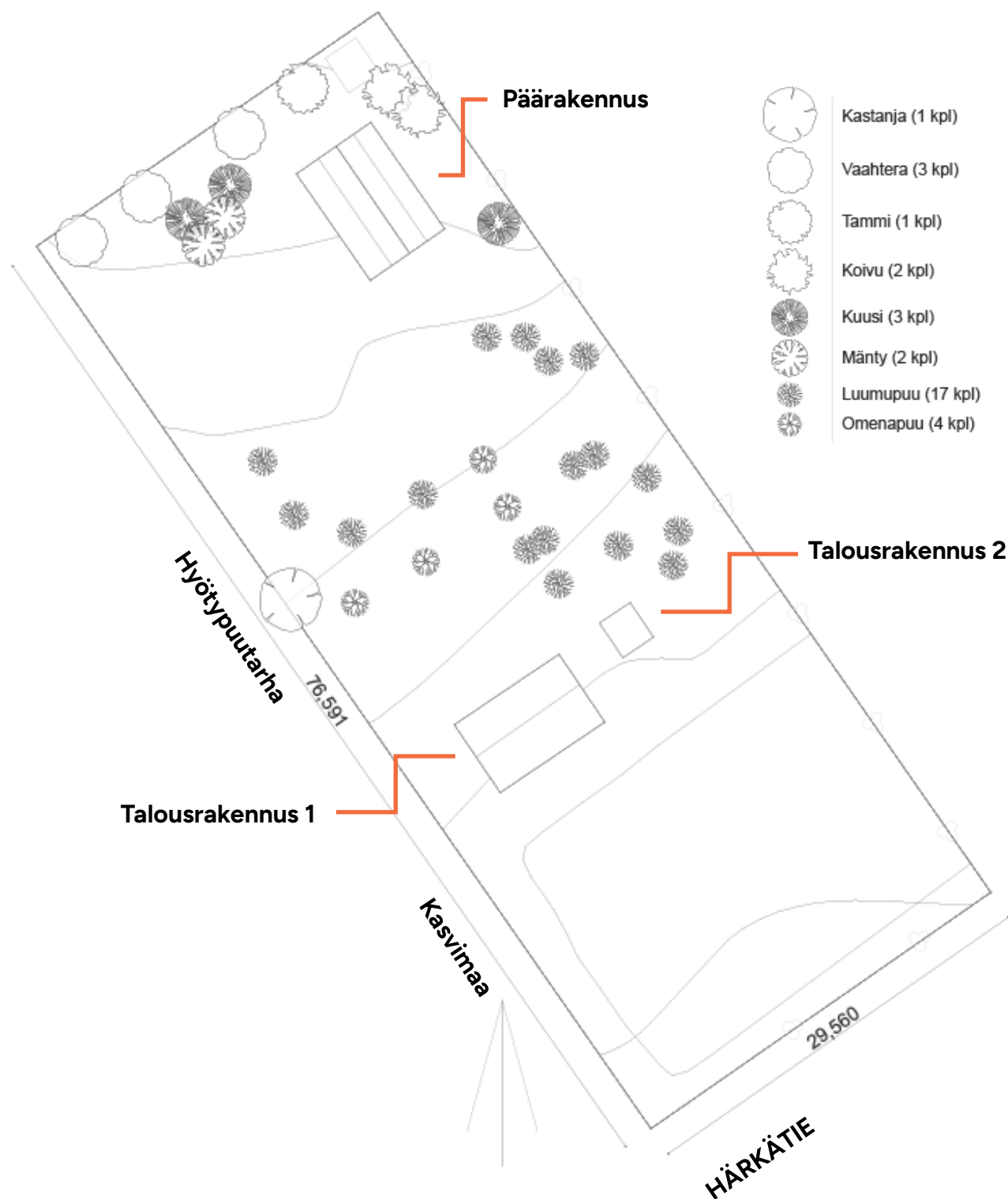
Kuva 10. (oikealla) Ilmakuva vuodelta 2006. Lähde: Maanmittauslaitos.

Suunnittelualueen välittömässä läheisyydessä sen luoteisrajalla oleva alue alkoi puustoittua ja muodostua lähivirkistysalueeksi 1950-luvulta alkaen lähialueen rakentuessa ja tiivistyessä. Kyseinen alue ei enää toimi lähivirkistysalueena vaan on rakentunut 2010- ja 2020-lukujen vaihteessa pientaloin. Lähialuetta on 1980-luvulta eteenpäin tiivistetty tontteja jakamalla. Varhaisin rakentunut vyöhyke on yhä hahmotettavissa, vaikka senkin tontteja on lohkottu ja uudelleenrakennettu merkittävästi. Uudemmat pientalot ovat varhaisempia suurempina ja pienemmiksi lohkotuilla tonteilla muuttaneet alueen mittakaavaa. Vanhasta rakenteesta muistuttaa päärakennusten sijoittuminen tonttien sisäosaan, useassa tapauksessa tontin korkeimmalle kohdalle, ja pihojen suuret jalot lehtipuut.

Kuva 11. Lähialueen rakentumisen
pääpiirteittäiset vaiheet. *Lähde:*
Hämeenlinnan kaupunki, kaavoitus.

3. Tontin rakentuminen

Kuva 12. Tontin rakennukset ja puut.
Lähde: Hämeenlinnan kaupunki, kaavoitus.

3.1. Piha

Päärakennus sijoittuu tontin takaosan pohjoiskulmaan tontin korkeimmalle kohdalle. Talousrakennukset sijaitsevat tontin keskivaiheilla. Nykyisen kahden rakennuksen luoteispuolella on aiemmin sijainnut kolmaskin talousrakennus, jonka rakennus- tai purkuvuosi ei ole tarkkaan tiedossa. Lisäksi päärakennuksen luoteispuolella on nykyisin kevyt suojarakennelma. Tonttiliittymä ja pihatie sijoittuvat suunnittelualueen ja sen lounaispuolen tontin rajalle yhteiskäyttöisinä. Suunnittelualuetta ja sen koillispuoleista tonttia rajaa pensasaita.

Päärakennuksen ja talousrakennusten väliin jää hyötypuutarha hedelmäpuineen ja marjapensaineen. Pihalla on yhteensä 17 luumupuuta ja neljä omenapuuta.

Talousrakennusten ja Härkätien välinen tontin osuus on tasainen, ja sillä on perinteisesti sijainnut kasvimaata. Suunnittelualueen luoteisrajalla kasvaa väljässä rivissä kolme vaahteraa ja tammi. Näiden lisäksi alueen luoteispäätyyn sijoittuu kaksi kuusta, kaksi mäntyä ja kaksi koivua. Kyseiset puut ovat suurpiirteisesti arvioituna noin 30–40 tai enintään 50 vuotta vanhoja.

Kuva 13. Yleiskuva pihasta. Kuvan vasemman reunan kastanja sijaitsee tonttien rajalla.

Kuva 14. (vasemmalla) Pihan luoteisrajan vaahterarivi sekä kuuset ja männyt.

Kuva 15. (oikealla) Pihan pohjoiskulman tammi ja koivut.

Kuva 16. (vasemmalla) Päärakennuksen kaakkoiskulman kuusi.

Kuva 17. (oikealla) Tonttien rajalla sijaitseva kastanja.

Kuva 18. Pihan hedelmäpuut.

Kuva 19. Pihan etuosan "kasvimaa".

3.2. Päärakennus

Päärakennus on rakennettu vuonna 1924 ja on ajalleen tyypillinen hirsirakenteinen pientalo. Tontin takaosaan sijoittuvalle päärakennukselle ei ole selkeää näkymää tieltä etenkään lehtivihreän aikana. Rakennus on kaksikerroksinen ja suorakulmainen siten, että sen lounais- ja koillisjulkisivut ovat pitkiä ja kakkois- ja luoteisjulkisivut lyhyempiä päätyjä. Rakennuksella on taitekatto ja kaaveli ristikarmillisella ikkunalla lounaisjulkisivun keskivaiheilla. Rakennuksessa on vaakalaidoitus. Vaakalaidoitus on luoteispäädyssä jaettu räystäslinjaan sijoittuvalla kapein laudoin toteutetulla pystylaidoitusnauhalla kahteen osaan. Kaakkoispäädyssä on julkisivun toinen kerros pystylaidoitettu ilman jakolistaa siten, että pystylaidoitus tulee muuta julkisivupintaa ulommas. Julkisivu on maalattu keltaiseksi, sokkeli, katto ja ikkunan karmit sekä puitteet on maalattu ruskeaksi ja räystäs-, nurkka- sekä vuorilaudat valkoiseksi.

Rakennuksen pääsisäänkäynti on lounaisjulkisivun vasemmassa laidassa kahtena ovena. Punaisiksi maalatuissa ovissa on sormipanelointi ja suuret ikkunat. Oville johtaa leveät neljän askelman kiviportaat, joiden lisäksi on myöhemmin tehty esteettömän kulun mahdollistava ramppi. Lounaisjulkisivulla on lisäksi yksi T-karmillinen ikkuna julkisivun keskivaiheilla. Koillisjulkisivun oikeassa laidassa on toinen sisäänkäynti rakennukseen. Tällä sisäänkäynnillä on siro kaareva katos, muttei portaita. Koillisjulkisivulla on lisäksi kaksi symmetrisesti sijoittuvaa T-karmillista ikkunaa.

Rakennuksen kaakkoispäädyssä on ensimmäisessä kerroksessa kaksi symmetrisesti sijoittuvaa T-karmillista ikkunaa ja toisessa kerroksessa keskellä julkisivua kolmijakoinen ristikarmillinen ikkuna, jonka molemmin puolin kattotaitteisiin kulmistaan osuvat pienet jaottomat ikkunat. Rakennuksen kaakkoispäädyssä on lisäksi kellariin johtava luukku. Luoteispäädyssä on ensimmäisessä kerroksessa julkisivun vasemmassa laidassa pieni jaoton ikkuna ja toisessa kerroksessa keskellä julkisivua ristikarmillinen ikkuna.

Kuva 20. Päärakennuksen lounaisjulkisivu.

Kuva 21. (vasemmalla) Päärakennuksen kaakkoisjulkisivu.

Kuva 22. (oikealla) Päärakennuksen pohjoiskulma.

3.3. Talousrakennus 1

Talousrakennuksista suurempi on valmistunut vuonna 1927. Rakennus sijoittuu tontin keskivaiheille lounaisrajan läheisyyteen ja on nähtävissä kadulta. Rakennus on oletettavasti toiminut aikanaan navettana. Rakennus on puolitoistakerroksinen ja suorakulmainen siten, että sen kakkois- ja luoteisjulkisivut ovat pitkiä ja lounais- ja koillisjulkisivut lyhyempiä päätyjä. Rakennuksella on harjakatto. Rakennuksen ensimmäinen kerros on vuorattu lomalaudoituksella ja toinen kerros rimalaudoituksella. Kerrosten välillä on jakolista muilla paitsi lounaisjulkisivulla, jolla toisen kerroksen laudoitus tulee ensimmäisen kerroksen julkisivupintaa ulommas. Maastonmuodon takia luoteisjulkisivulla laudoitus tulee maanpintaan ja kaakkoisjulkisivulla näkyy sokkeli. Rakennus on maalattu keltaiseksi, sokkeli on harmaa, katto ruskea, nurkkalaudat ja jakolista on maalattu keltaiseksi ja ikkunan karmit ja puitteet sekä räystääs- ja vuorilaudat on maalattu valkoiseksi.

Rakennuksen luoteisjulkisivulla on symmetrisesti neljä ovea, joista kunkin oven päällä on kolmijakoinen matala ikkuna. Ovilla kolmesta on pystylauta ja yhdessä vaakalauta. Kaakkoisjulkisivun keskivaiheilla on yksi neliruutuinen ikkuna, joka koostuu kahdesta kaksiruutuisesta puitteesta. Rakennuksen kaakkoispuolella sijaitsee korkea tiilinen savupiippu, jolla on suippo hattu. Lounaisjulkisivulla on ensimmäisessä kerroksessa yksi kaksiruutuinen ikkuna ja toisessa kerroksessa kolmijakoinen ikkuna. Lounaisjulkisivulla kasvaa julkisivua merkittävästi peittävä köynnöskasvi. Koillisjulkisivulla on toisessa kerroksessa kolmijakoinen ikkuna, jonka kukin puite on kaksiruutuinen. Koillisjulkisivulle on lisäksi rakennettu rakennuksesta ulkonevia suojakatoksia.

Kuva 11. (vasemmalla) Talousrakennuksen itänurkka.

Kuva 12. (oikealla yllä) Talousrakennuksen julkisivu kaakkoon.

Kuva 13. (oikealla alla) Talousrakennuksen julkisivu lounaaseen.

Kuva 26. Talousrakennuksen julkisivu luoteeseen.

3.4. Talousrakennus 2

Toinen, vuonna 1924 valmistunut talousrakennus sijaitsee suuremman talousrakennuksen koillispuolella. Rakennus on oletettavasti ollut alun perin kanala tai muu vastaava eläinsuoja. Rakennus on matalampi kuin yksikerroksinen, pulpettikattoinen ja pohjaltaan kutakuinkin neliön muotoinen. Julkisivuissa on punamullattu rimalaudoitus. Lounaisjulkisivulla on yksinkertainen ovi ja pieni jaoton kiertoikkuna. Luoteisjulkisivun alaosassa on pieni luukkumainen peitetty aukko.

Kuva 27. (vasemmalla) Talousrakennuksen julkisivu koilliseen.

Kuva 28. (oikealla) Talousrakennuksen pohjoisnurkka.

4. Päätelmät

Selvitysalue on 1900-luvun alussa Hämeenlinna maalaiskunnan aikana rakentunutta huvilavyöhykettä. Lähiympäristö on ajan saatossa muuttunut voimakkaasti, mutta pääosin ajalliset kerrostumat ovat hahmotettavissa omikseen. Selvitysalueella sijaitseva rakennuskanta on alkuperäistä ja pääpiirteittäin alkuperäisessä asussaan säilynyttä. Piha jäsentelyineen on säilynyt alkuperäistä vastaavana. Tontilla kasvaa niin jaloja lehtipuita, havupuita kuin hedelmäpuita. Vanhimmillaan puut ovat arviolta 50-vuotiaita, todennäköisemmin 30–40-vuotiaita. Kokonaisuutena tontti on huvilavyöhykkeen säilyneintä osaa ja edustaa omaa aikakauttaan tyypillisin piirtein.

5. Lähteet

- Hämeen liitto 2019. Hämeen maakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt
- Putkonen, L. ym. 2003. Rakennettu Häme – Maakunnallisesti arvokas rakennusperintö.
- Putkonen, L. & Ivars, M. 2003. Kyliä ja kortteleita - Hämeenlinnan ja Hattulan rakennuskulttuuriselvitys.
- Hämeenlinnan kaupunki: Rakentaminen vanhoilla puutaloalueilla
- Hämeenlinnan Kaupunginarkisto
- Maanmittauslaitos: Historialliset ilmakuvat
- Maanmittauslaitos: Vanhat kartat

Valokuvien lähteenä Hämeenlinnan kaupunki/kaavoitus, ellei kuvan yhteydessä ole muuta mainittu.